

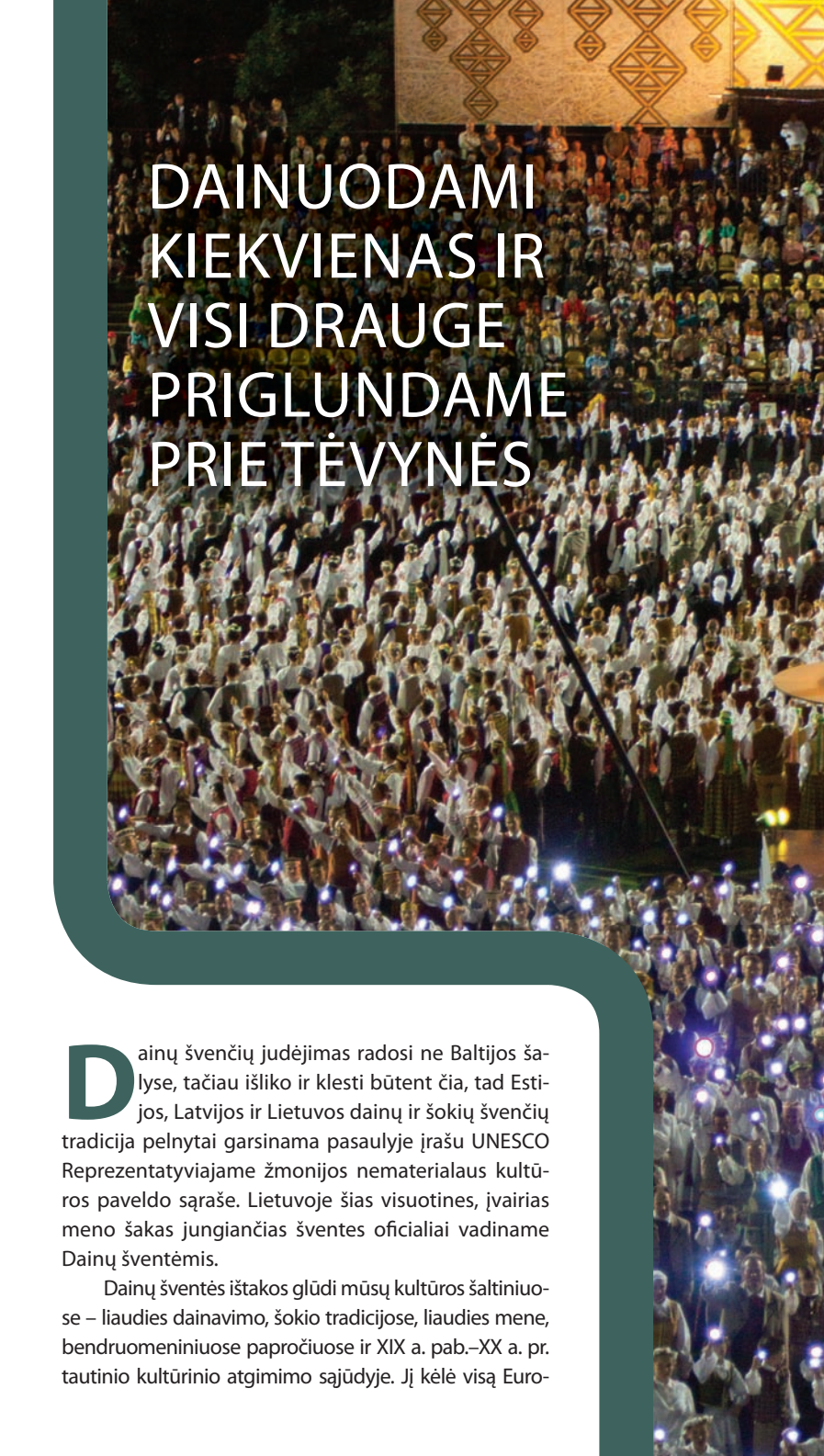
LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

LIETUVIŠKOS
PROGINĖS EURŲ
MONETOS

2 eurų
moneta,
skirta
Dainų
ir šokių
šventei

DAINUODAMI KIEKVIENAS IR VISI DRAUGE PRIGLUNDAME PRIE TĖVYNĖS

Dainų švenčių judėjimas radosi ne Baltijos šalyse, tačiau išliko ir klesti būtent čia, tad Estijos, Latvijos ir Lietuvos dainų ir šokių švenčių tradicija pelnytai garsinama pasaulyje įrašū UNESCO Reprezentatyviajame žmonijos nematerialaus kultūros paveldo sąrašė. Lietuvoje šias visuotines, įvairias meno šakas jungiančias šventes oficialiai vadiname Dainų šventėmis.

Dainų šventės ištakos glūdi mūsų kultūros šaltiniuose – liaudies dainavimo, šokio tradicijose, liaudies mene, bendruomeniniuose papročiuose ir XIX a. pab.–XX a. pr. tautinio kultūrinio atgimimo sąjūdyje. Jį kėlė visą Euro-

pą siūbavusios srovės – tai buvo tautų išsivadavimo kovų, nacionalinių valstybių kūrimosi laikotarpis. Daugelyje šalių plito kultūrinės draugijos, chorai, orkestrai, kurie ne tik ugdė visuomenę, jos meninį skonį, dvasingumą, bet ir tapo tautos vienijančia, laisvę nešančia jėga. 1843 m. Šveicarijoje, Ciuriche, 1846 m. – Vokietijoje, Viurcburge, buvo surengtos pirmosios dainų šventės, vos po kelių dešimtmečių, 1869-aisiais, tokia šventė įvyko Estijoje, Tartu mieste, 1873-aisiais – Latvijos sostinėje Rygoje.

Lietuvoje pirmoji visuotinė Dainų šventė įvyko vėliau nei kaimyninėse šalyse – 1924 m. Tai nulėmė nuožmesnė carinės Rusijos spauda, lietuviškos spaudos draudimas,

prolenkiška bažnyčios ir diduomenės laikysena. O Estijoje ir Latvijoje vokiškoji bendruomenė ir protestantizmas buvo palankesni nacionalinės kultūros plėtrai, švietimui, muzikos mokymui, chorų būrimui ir, galima sakyti, savo pavyzdžiu paskatino nacionalinių švenčių gimimą.

Daugelis lietuvių kultūrai reikšmingų veiksnių pirmiausia radosi Mažojoje Lietuvoje, taip pat ir procesai, davę pradžių Dainų šventei. Jie buvo susiję su Vydūno keltomis idėjomis bei veikla. Taikaus dvasinio pasipriešinimo vokiškai kultūrai, lietuviybės išsaugojimo idėjas jis įgyvendino steigdamas kultūrines organizacijas, tarp kurių buvo ir 1895 m. įkurta Tilžės giedotojų draugija, mokydamas giedojimo ir chorinio dainavimo, o nuo 1895 m. ant Rambyno kalno rengė šventes, laikomas Lietuvos Dainų švenčių užuomazga.

Ir Didžiojoje Lietuvoje stiprėjo profesionalaus poezijos ir muzikos meno pajėgos, savo kūryba keliančios tėvynės meilės, tautos žadinimo nuotaikas. Kaip ir kitur Europoje, tautinio atgimimo vedliu, šviesuomenės – Simono Stanevičiaus, Antano ir Jono Juškų, Jono Basanavičiaus, Antano Baranausko, Vinco Kudirkos ir kt. – dėmesys krypo į liaudies kūrybą, ypač dainas, jos buvo užrašomos, spausdinamos ir laikomos tikriausia tautos dvasios išraiška. Kad ji atitiktų laiką, XIX–XX a. sandūros kultūros veikėjai Europos šalių pavyzdžiu liaudies dainas harmonizavo steigiamais chorams. Kompozitoriai Juozas Naujalis, Česlovas Sasnauskas, Stasys Šimkus, Mikalojus Konstantinas Čiurlionis ir kiti visomis išgalėmis siekė įtvirtinti chorinės kultūros tradicijas. Pirmąjį pasaulietinį chorą „Daina“ 1899 m. slaptai subūrė J. Naujalis (pirmasis koncertas-gegužinė įvyko 1900 m. Veršvų miške šalia Kauno). Spaudos draudimui tebesitęsiant, veikė 36 chorai, vos tik draudimą panaikinus, jų buvo per šimtą ir vis daugėjo. Kūrėsi ir šokių kolektyvai, kiti mėgėjų meno sambūriai, buvo rengiami lietuviški vakarai. 1905 m. yra laikomi lietuviško sceninio šokio bei teatro pradžia.

Jau 1906 m. ir vėliau būta bandymų organizuoti Dainų šventes. Tuometinis „Vilniaus žinių“ redaktorius Antanas Smetona svarbiausiu tokios šventės tikslu laikė

viešą įrodymą tautą prisikėlus, pribrendus ir pasirengus „žengti civilizacijos keliu“. Šis tikslas buvo įgyvendintas 1924 m. Kaune surengiant pirmąjį Dainų dieną. Joje dalyvavo 86 chorai, apie 3 000 dainininkų, jie atliko 22 liaudies dainas ir 14 originalių lietuvių kompozitorių dainų. Tarpukariu susirinkta dar į dvi šventes – 1928 m. ir 1930 m. Šventė, vykusią 1930 m., buvo skirta Vytauto Didžiojo 500-osioms mirties metinėms paminėti.

Sovietmečiu įvyko devynios suaugusiųjų ir keturios moksleivių (pirmoji 1964 m.) šventės. Okupacinei valdžiai nepavyko jų paversti tarybinio žmogaus kūrimo įrankiu, ideologinis repertuaras neužgožė tikrosios šventės paskirties – telkti tautą, žadinti prigimtinę jos dvasią. Ir tauta pabudo – su gražiausiomis dainomis, tarp jų ir pirmą kartą nuskambėjusia bei įsitvirtinusia viena brandžiausių, brangiausių, antruoju tautos himnu laikoma „Lietuva brangi“. Pabudo, pasirengusi didiesiems Atgimimo mingams, pasiryžusi taikai, pasitelkus dainos galią, atkovoti valstybę.

Atkūrus nepriklausomą Lietuvą, dainų švenčių tradicija įgijo naujų poslinkių ir reikšmių. Išsaugodama tautą vienijantį, jos savitumą teigiantį vaidmenį

(1990 m. šventė vadinta tautine), o tai ne ką mažiau reikšminga globalėjančiame pasaulyje (!), ji palaiko ir stiprina valstybės pamatus. Valstybė įtvirtina Dainų šventės įstatymu (2007 m.), pasirenka svarbiausioms valstybingumo sukaktims pažymėti: 2003 m., minint Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo 750-ąsias metines, vyko Dainų šventė, pavadinta „Mes“; 2009 m. surengta Dainų šventė „Amžių sutartinė“ buvo minimas Lietuvos vardo pirmojo paminėjimo tūkstantmetis, 2018 m. rengiama „Vardan tos...“ minimas Lietuvos valstybės atkūrimo 100-metis.

Šiuolaikinės šventės visuomenę jaudinančias, jos lūkesčius išreiškiančias, vienijančias idėjas vis labiau pabrėžia konceptualiomis, visą renginį persmelkiančiomis temomis. Teigiamas bendrumas („Mes“), ryšys su savo Tėvyne („Čia – mūsų namai“, „Vardan tos...“) ir kartu artėjama prie kiekvieno žmogaus, apeliuojama į jo savimonę, atmintį, pojūčius, visą jo kaip asmenybės būvį, siekiama paliesti jo dvasios gelmes. Ne išorės primestos ideologemos, o asmeninės ir bendrosios patirties lygybė traukia į šventės šiandienos žmones.

Į jas buriasi visi visuomenės sluoksniai – nuo vos kelių mėnesių mažylio iki šimtametčio senolio, nuo studento iki profesoriaus, nuo ūkininko iki verslininko, banko darbuotojo, nuo kaimelio iki didmiesčio ar sostinės gyventojų. Svarbiausiame Lietuvos įvykyje – Dainų šventėje – dalyvauja 36–40 tūkst. asmenų iš visos Lietuvos ir pasaulio lietuvių bendruomenių. Tai gyvybingos, menine veikla užsiimančios visuomenės ląstelės, kūrybos džiaugsmą patirti, laisvalaikį turtinti ar kitų tikslų siekiančios bendrijos, kolektyvai: chorai, šokių grupės, dainų ir šokių ansambliai, liaudies instrumentų, pučiamųjų instrumentų orkestrai, teatrai, folkloro ansambliai ir kt. Šiandien jie tai daro savanoriškais pagrindais, vidinio poreikio vedami, tereikia tinkamai parengti repertuarą, kūrėjų sumanymus atitinkančias programas.

Beveik savaitę trunkantys šventės renginiai vyksta Lietuvos sostinėje Vilniuje, bet, atiduodant pagarbą Dainų šventės ištakoms, švęsti pradedama Kaune. Šventės pamatas – keturios stambiausios dalys: *Folkloro diena* rengiama nuo 1990 m., joje dalyvauja Lietuvos etnografinių regionų, kraštų, miestų ir kaimų folkloro ansamb-

liai, atlikėjai, amatų, kitų kultūros sričių žinovai, pristatantys senąsias baltų ir lietuvių liaudies tradicijas; *Ansamblių vakaras* į šventės programą įtrauktas nuo 1960 m., jo meninį turinį sudaro teatralizuoti dainų ir šokių ansamblių, liaudies instrumentų orkestrų, liaudiškų kapelų jungtiniai pasirodymai, atliekami autorių sukurti vokaliniai, instrumentiniai, choreografiniai kūriniai, harmonizuotos, aranžuotos liaudies dainos, instrumentiniai kūriniai, stilizuoti liaudies šokiai, rateliai, žaidimai; *Šokių diena* vyksta nuo 1950 m., dalyvauja įvairių amžiaus grupių liaudies šokių kolektyvai, ansambliai, jungtinėse masinėse aikštės kompozicijose atliekami autorių sukurti choreografiniai kūriniai, stilizuoti liaudies šokiai, skamba autorinė ar aranžuota instrumentinė muzika. Šventės kulminacija – *Dainų diena*, jos meninę programą sudaro įvairių amžiaus grupių chorų, pučiamųjų ir kitų orkestrų jungtiniai pasirodymai, atliekami autorių sukurti vokaliniai, instrumentiniai kūriniai, harmonizuotos,

aranžuotos ar kitaip išplėtotos, pritaikytos liaudies dainos. Dainavimas be instrumentinio pritarimo – *a cappella* – yra išskirtinė Dainų dienos ypatybė. Šalia šių renginių minėtina Liaudies meno paroda – nuo 1960 m. organizuojama dar viena Dainų šventės dalis, kurioje eksponuojami geriausi pastarojo meto liaudies meistrų darbai. Šventės struktūrą papildė kitos tam tikra tradicija tapnančios ar proginės, tik vieną kartą rengiamos programos: jungtiniai kanklių, pučiamųjų instrumentų orkestrų koncertai, tautinių ar genčių kostiumų kolekcijų pristatymai, nauji profesionalių autorių ir atlikėjų stambios formos kūriniai, išsivijęs lietuvių ir Lietuvos tautinių bendrijų renginiai, žinoma, spalvingosios eitynės ir t. t.

Visos Lietuvos dainų šventės programos grindžiamos ryškiausiais nacionalinės kultūros reiškiniiais. Tai nuo neatmenamų laikų mus pasiekusi skirtingų žanrų tradicinė liaudies kūryba ir įvairių laikotarpių istorijos išbandyti lietuvių

ar Lietuvoje gyvenančių autorių kūriniai, taip pat ir šiuolaikinių menininkų darbai. Į šventės kūrimą telkiasi geriausi šalies kompozitoriai, poetai, režisieriai, dailininkai, dizaineriai, atlikėjai, šiuolaikinių technologijų specialistai. Taip Dainų šventėse palaikoma darna tarp pagarbos tradicijoms, jų tęstinumo ir būtinybės atsinaujinti, kurti tradiciją čia ir dabar.

Tačiau Dainų šventė nėra tik renginys – tai jau ilgiau nei 100 metų besitęsianti tradicija ir nuolat pulsuojantis procesas. Jis apima visą šalį – nutrūkstančia mėgėjų ir profesionalių meno kolektyvų, jų vadovų kūrybine ir koncertine veikla, sodriu meno šakas ir žanrus palaikančių meninių, edukacinių, kvalifikacijos tobulinimo renginių kalendoriumi, ciklišku pačių švenčių vyksmu – idėjų brandinimu, repertuaro, programų kūrimu, viešinimu, rajoninių, regioninių, moksleivių ir galiausiai Lietuvos Dainų švenčių organizavimu ir t. t. Tradicija neišsitenka vien Lietuvoje – ji gyvuoja visur, kur yra lietuvių. Nuo 1956 m. dainų ar šokių šventės yra rengiamos Jungtinėse Amerikos Valstijose, Kanadoje, Australijoje ir kitose šalyse, panašių

reiškinių būta net Sibiro tremtyje. Į Lietuvą drauge švęsti sugrįžta vis daugiau užsienyje gyvenančių tautiečių kolektyvų.

Dainų šventė – tai išties šventė, kurios šventumą spinduliuoja nuo seno jį sugėrę dainos, šokiai, muzika, paveldėti ir kaskart atnaujinami ritualai ir milžiniška žmonių santalkos, jų jausmų, minčių, džiugesio galia. Čia sukuriama šventovė. Tai daro kiekvienas, brandinantis sumanymus, kuriantis žodžius, garsus ir vaizdus, viską styguojantis, derinantis, organizuojantis, tas, kuris ruošiasi, t. y. renkasi temas, mokosi repertuarą, repetuoja, ir dalyvauja – dainuoja, šoka, groja, kalba, vaidina, žygiuoja, kuris savo noru imasi pagelbėti, jei pritrūksta rankų, ateina į renginius ar stebi juos visais šiuolaikinių technologijų siūlomais būdais, dalijasi įspūdžiais, drauge gieda „Tautišką giesmę“... Tuomet mūsų esti dešimtys, šimtai tūkstančių, milijonai. Mes – žmonės, bendruomenės, tauta, suaugę su savo Tėvyne ir ją švenčiantys, kas ketverius metus tarsi įžadus tai atnaujinantys dainomis.

Vida Šatkauskienė

PROGINĖ MONETA, SKIRTA DAINŲ IR ŠOKIŲ ŠVENTEI

(įrašyti į UNESCO
Reprezentatyvųjį žmonijos
nematerialaus kultūros
paveldo sąrašą)

Nominalas 2 eurai

Monetos briaunoje:
LAISVĖ * VIENYBĖ * GEROVĖ
Bendrosios pusės dailininkas
Luc Luycx

Nacionalinės pusės dailininkė
Eglė Ratkutė

Monetos žiedo lydinys – CuNi,
šerdis lydinys trisluoksniis –
CuZnNi/Ni/CuZnNi

Skersmuo 25,75 mm

Masė 8,50 g

Kokybės BU 5 000 vnt. iš
bendro 0,5 mln. vnt. tiražo

Išleista 2018 m.

Informacija Lietuvos banke:
tel. (8 5) 268 0316; el. p. gpt@lb.lt; www.lb.lt
Monetų galima įsigyti Lietuvos banko e. parduotuvėje
monetos.lb.lt

LIETUVOS MONETŲ KALYKLA

Monetos nukaldintos
UAB Lietuvos monetų kalykloje
www.lithuanian-mint.lt

Lietuviškos kolekcinės monetos
© Lietuvos bankas, 2018

Monetų fotografas Arūnas Baltėnas
Dizaineris Liudas Parulskis
Leidinyje panaudotos nuotraukos iš Lietuvos nacionalinio kultūros
centro archyvo.

Išleido Lietuvos bankas, Gedimino pr. 6, 01103 Vilnius
Spausdino „INDIGO print“, www.indigoprint.lt

